

REDACTOR:
DR. ALEXANDRU RUSU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BLAJ — JUDEȚUL ALBA DE JOS

MANUSCRISELE NU SE
INAPOIAZĂ.

Unitatea

Foaie bisericească-politică. — Apare în fiecare Sâmbătă.

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 40 Lei

Pe 6 luni . . . 20 Lei

Pe 3 luni . . . 12 Lei

Numărul 1 Leu

Pentru inserate se plătește 2 lei de șir garmond.
La publicările ulterioare se socotește taxa jumătate.

Momente.

Se petrec lucruri extraordinare: ziua mare și'n fața lumii întregi! Nu e vorba de faimoasele isprăvuri dela Aproximare, acolo stăpânește încă puterea binefăcătoare a întunecului. Suntem pe alb teren, mult mai spiritual, dar unde se lucrează cu aceeași ușurătate și nepricepere. E vorba de învățământul religios al elevilor noștri din capitală. Dreptul bisericii noastre de a le face educația religioasă este mai pe sus de orice îndoială. Ni-l dă Dumnezeu și legea naturii, dar ni-l asigură și toate legile țării. L-am avut totdeauna, chiar și pe vremile celui mai turbat șovinism maghiar, care ne-a poftit cel mult să-l deprindem în limba lui Arpad. Acum ni-se spune, că nu se mai poate deprinde; cel puțin în capitală nu. Și ni-se spune aceasta chiar de sus, dela ministerul care îndrumă trebile școlii. Elevii noștri din București, sunt obligați, chiar și după repețite proteste, să asculte religia ortodoxă, fiindcă adâncă înțelepciune a dlui Haneș a descoperit; că: »ritul« celor două confesiuni românești este același. Dar nu ritul acesta e cauza. Este altceva: duhul rău al unificării a toate și cu orice preț a cuprins, se vede, pe toți și dacă nu se va găsi puterea care să-i scape de el, vom mai vedea multe în țara noastră. Noi știm însă, că rugăciunile și postul poate scoate și dracii. Suntem deci siguri, că vom găsi leacul și pentru duhul acesta.

* * *

Dacă se pot nesocoti drepturi atât de firești din locuri atât de înalte, de ce nu și-ar permite o jicnire a bisericii noastre și un mic prefect de județ. Mai ales la Făgăraș: într'o tovărășie atât de ilustră și atât de probată în materia aceasta. E vorba doar să facem unificarea deplină și cum în vechiul regat, se vede, nu-i voie ca cineva, om al bisericii, să spună ceva ce n'ar intra pe deplin în vederile celor ce prezidează o serbar, d. prefect a crezut că poate să detragă cuvântul, în fața asistenței întregi, celui ce reprezintă acolo adevăratul spirit de unire, de care e pătrunsă întreaga biserică pe care o servește. Mitropolia Făgărașului, pe care d. Varlam — așa se numește prefectul! — se vede nu o cunoaște, va reaga însă, suntem siguri, făcându-l să înțeleagă că un județ ardelean nu se poate conduce în spiritul celor ce vreau să ne iee biserică noastră de acolo.

* * *

Mitropolia Făgărașului se mai cheamă și de Alba Iulia. Și cum Alba-Iulia este simbolul unirii noastre politice, titlul acesta ușor s'ar putea să aibă o influență și asupra unei alte uniri, nu mai puțin importante, a celei religioase. De aceea ortodoxismul a convenit, ca inspectorului militar să-i de-a titlul de »episcop de Alba Iulia«, pentruca astfel să se înlăture orice primejdie a celei de-a doua uniri. Legea încă nu este votată, dar vom vedea poate și asta. Mitropolia de Alba-Iulia va rămânea însă totuși mitropolia »unirii«. Și mai știi, de nu se va realiza ea, în acest caz, chiar prin mijlocirea armatei. Ea ne-a făcut și prima unire!

O comemorare.

(=) Aniversara centenară a nașterii marului bărbat de stat român, Ioan Constantin Brătianu, a prilejit o frumoasă manifestare națională, cu bogate învățăminte pentru trecut și viitor.

Cele mai însemnate evenimente ale copilăriei vieții noastre de stat unitar și independent, se leagă de numele lui Ion Brătianu și astfel era firesc ca memoria lui să fie prăznuită de neamul întreg. De vechiul regat, care se bucură de decenii de roadele activității sale, tot așa de mult, ca și de provinciile unite (nu alipite!), cari abia acum de curând au putut intra în hora mare a vieții de stat român independent. De aceea partidul liberal, în fruntea căruia stau cei trei fii ai celui serbătorit, a trebuit să înțeleagă, că memoria lui Brătianu nu poate fi, și nu-i iertat să fie exploatată în interes de partid. Că a contribuit la aceasta și votul Senatului, care a refuzat să participe la serbare pe motivul acesta, ori că lucrul s'a impus dela sine prin voința neștrămutată a țării, impoartă puțin; fapt e, că praznicul a luat caracterul unei mari serbări naționale, la reușita căreia a contribuit neamul întreg.

În jurul statuei din București alui Brătianu s'au adunat în ziua de 29 Maiu c. reprezentanții tuturor provinciilor noului stat român; acolo au fost capii bisericilor noastre și chiar și șefii deosebitelor partide și nuanțe politice au știut să-și întindă aici mâna frățescă. Înfrățirea aceasta, în care sufletul oricărui român deslusește respectul pentru trecutul de muncă și jertfă, alături de grija fiască pentru desăvârșirea în viitor a operei moștenite dela părinți, este, fără îndoială, cel mai înălțător moment al întregii serbări. În vremile grele prin cari trecem, când binele și cinstea par a fi sufocate de miasele corupției care a știut să-și ridice atât de sfidător capul în țara întreagă, icoana acestui ansamblu este doar singura rază de nădejde pentru zile mai bune. Din ea se desprinde pentru noi acea încredere în biruința elementelor bune, fără de care nici nu se poate concepe o luptă împotriva răului care stă să ne înnece.

Serbarea de comemorare alui Brătianu ne-a dat însă și o indicație foarte prețioasă pentru viitor. Opera înfăptuită nu poate fi dusă mai departe, decât în același spirit de muncă desinteresată, care a creat-o; țara întregită nu poate fi întărită, decât din partea acelorora, cari identificându-se cu trecutul, și-au însușit în școala acestuia capitalul necesar pentru îndrumarea cea bună din viitor a destinului neamului nostru.

Între acești factori, locul întâiu și cel mai important îl ocupă, fără îndoială, biserică și'n deosebi biserică noastră. Binefacerile ei revărsate până acum mai mult numai asupra Ardealului, vor putea folosi de acum înainte țării

întregi. A spus-o aceasta foarte răspicat I. Preasfințitul nostru mitropolit Vasile, când îndrumând la trecut, amintea, că prin noi s'a trezit mai vie conștiința latinătății, prin noi s'a eliminat limba slavonă și greacă din cărțile sfinte, și prin noi s'au scos mai pe urmă și buchile cirile, cari mereu amenințau să reînvie duhul cel vechiu. »Aducându-ne aminte de mai marii noștri..., am urmat credința«. Așa va face biserică și în viitor, când lupta se va da, ce-i drept, contra altui dușman, dar cu aceeași însuflețire și curățenie, pe cari singur puterea lui Dumnezeu poate să i-o inspire.

Ca un al doilea factor, dela care trebuie să așteptăm consolidarea României întregite, așa dupăcum se desprinde din icoana acestor serbări, se prezintă conducătorii probați în greul luptelor, pe cari neamul întreg îi socotește ca reprezentanți firești ai provinciilor unite. Alături de biserică, glasul acestor provincii, și'n deosebi al Ardealului nostru, nu s'a spus prin rostul celor ridicați la suprafață de recente valuri ale unei politici de partid, ci prin bărbații, cari mai pe sus de partide, pot fi considerați ca unii, cari intruchipează viața integrală a acestor provincii. Maniu, Nistor și Inuleț trec astăzi, ca și ieri, de reprezentanții autorizați al acestora, iar asta însemnează, că neamul într'ânșii își pune nădejdea pentru realizarea aceea ce trebuie să vină...

Așa vedem noi rostul acestei comemorări, și acestea sunt învățămintele cari le putem scoate dintr'ansa. Viitorul va arăta, dacă am văzut bine ori nu.

Telegrama M. S. Regelui.

La depeșa trimisă M. Sale Regelui din prilejul serbărilor naționale din Blaj, I. Preasfințitul mitropolit Vasile a primit următorul răspuns iscălit de însuși M. S. Regele:

»Adânc mișcat de urările pline de credință și dragoste, ce-mi spuneți în numele clerului, intelectualilor, profesorimei, studențimei și cetățenilor Blajului și jurului cu prilejul mării noastre serbători naționale, rog pe P. S. Voastră a primi și a fi pe lângă toți interpretul viilor noastre mulțumiri«.

Muntele Athos în discuția Senatului. E vorba despre mănăstirile de călugări din muntele sfânt al Greciei, mănăstiri ridicate o parte pe de'antregul, iar o parte ajutate din greu din averile românești ale mănăstirilor noastre închinare, de pe vremuri. Sunt vre-o 200 de mănăstiri și schituri, cari formează o colonie cu totul aparte, administrată după normele unei autonomii bisericești, deosebite de restul bisericii grecești ortodoxe. Ideile democrației moderne n'au pătruns în acest munte călugăresc, fiindcă din cele 200 case monahale singur 20, »adevăratele mănăstiri«, pot trimite câte un reprezentant în

comunitatea care administrează averea imensă a acestor anahoreți instalați în palate. Celelalte se socotesc numai ca „schituri“, cari sunt supuse întru toate mănăstirilor stăpânitoare. Adevărate „ipochimene“, aceste schituri sunt lipsite de orice drept în aceasta „sfântă comunitate“. Nimica nu au propriu, nici casa, nici livada, nici țarina, și nici măcar dreptul la apă nu este al lor, ci al celor 20, pentru folosința cărora plătesc dări foarte mari. Le lipsește chiar și dreptul de chirotesire a noilor achiziții, trebuind să plătească pentru acest drept, more Graecorum, taxe cu adevărat fabuloase.

Intre cei ce conduc afacerile materiale ale „muntelui sfânt“ nu este însă nici un Român. Sunt 17 Greci, 1 Rus, 1 Sârb și chiar 1 Bulgar. Cele două case foarte frumoase ale Românilor, „Provata“ și „Prodomul“, nu sunt considerate ca mănăstiri, ci numai ca schituri, trebuind să împărtășească soarta umilitoare ale acestora.

Contra acestei stări de lucruri s'a ridicat în Senat d. N. Batsaria, cerând ministrului de externe să exploateze acum legăturile de prietenie dintre România și Grecia în favorul călugărilor români de pe muntele Athos. La această propunere s'a asociat senatul întreg în frunte cu banca prelaților ortodoksi, care a promis tot concursul bisericii române autocefale pentru această acțiune.

Vom vedea acum rezultatul demersului ce se va face. Chestiunea va ajunge la ministerul de externe care va cumpăni măsurile ce se vor găsi ducătoare la scop. Noi avem foarte puțină nădejde, că se va ajunge la ceva. Multă nu poate să aibă nici banca prelaților ortodoksi, care știe mai bine, decât oricine câtă încăpăținare și fanatism egoistic cuprinde noțiunea autocefaliei, această meteahnă a ortodoxismului. Grecii nu se vor lăsa scoși din drepturile lor, cu una cu două, mai ales când vor simți că e vorba de o acțiune politică. De aceea n'ar strica poate, ca înainte de a se lua măsuri diplomatice, să se cerce validitatea punctului de vedere românesc pe cale curat bisericească. Ortodoxia română se socotește acum, după prăbușirea puternicei pravoslavii

rusești, cea mai puternică între surorile sale, și atunci ar fi poate indicat să dovedească în această chestiune națională puterea de care dispune.

O eventuală nereușită, ar compromite cel mult prestigiul unui închipuit rol de îndrumare viitoare a ortodoxismului, nu însă și pe acela al statului român. De acesta avem încă multă nevoie, iar cel dintâiu s'ar trezi la realitate. — Un mare folos pentru țară!

Preoțimea militară.

În ședința din 23 Aprilie c. a Senatului, ministrul de războiu a depus *proiectul de lege pentru organizarea clerului militar*. Armata română n'a avut până acum organizat serviciul preoțesc, așa că din acest punct de vedere proiectul generalului Rășcanu constituie un însemnat progres. Expunerea de motive și insistă pe larg și cu multe elogii asupra serviciilor foarte importante ce le-au făcut în războiu preoții cari „însoțeau armata“, — sarcina viitoare a clerului militar organizat. Proiectul, pe care-l dăm mai jos, are o *evidență greșală de tipar*, acolo unde e vorba de atribuțiile spirituale și administrative ale inspectorului militar, are însă și o *mare greșală de concept*, când pe acest inspector îl face *episcop de Alba-Iulia*. Titlul acesta compete mitropolitului nostru de Blaj și credem, că nime nu poate să usurpe acest titlu. Nu ne îndoiim deci, că pentru numirea arhierului militar, dacă peste tot e nevoie să aibă un titlu aparte, se va găsi unul care să nu jignească pe nimeni.

Proiectul este următorul:

Art. 1. Se admite în cadrele armatei, pentru necesitățile profesionale și ale dezvoltării sentimentului religios, preoți militari activi, de orice rit.

Art. 2. La fiecare regiment se numește câte un preot militar de ritul religios din care este formată majoritatea religioasă a elementelor, cari compun acel regiment.

Art. 3. Pentru necesitățile conf. ale minorităților religioase, în fiecare garnizoană de cel puțin patru corpuri de trupă, se numește câte un preot, sau pastor, sau rabin de garnizoană pentru celelalte rituri.

Garnizoanele cu un efectiv mai mic de patru corpuri de trupă se atașează, pentru cultul religios al minorităților, garnizoanelor celor mai apropiate cari au preoți, pastori, rabini sau muftii de garnizoană titulari.

Acești preoți, pastori sau rabini pot fi numiți dintre acei cari au fost în serviciul armatelor străine.

Ei sunt asimilați în grad și drepturi cu preoții militari de regiment.

Art. 4. Preoții militari sunt asimilați în grade ofițerești, ca ierarhie proprie, ca pozițiune, înaintare, drepturi și îndatoriri militare, precum și ca soldă și penziune după cum urmează:

Preot de regiment, asimilat cu gradul de locotenent sau căpitan; preot de divizie, asimilat cu gradul de maior sau locotenent colonel; preot de corp de armată și șefii religioși militari ai celorlalte rituri, asimilați cu gradul de locotenent-colonel sau colonel. Inspectorul clerului militar, asimilat cu gradul de general.

Art. 5. Inspectorul clerului militar va fi un arhieru, membru al Sf. Sinod, ales dintre candidații recomandați de Sf. Sinod în înțelegere cu ministrul de război și care va fi numit episcop militar prin decret regal.

El va purta titlul de *episcop de Alba-Iulia*.

Episcopul militar va avea o jurisdicție dublă, una spirituală și alta administrativă.

Atribuțiile sale (fixate prin regulamentul legii) din punct de vedere spiritual (e greșală: poate fi vorba numai de partea *administrativă*!) le va exercita asupra întregului cler militar inclusiv preoții, pastorii și rabini de garnizoană.

Art. 6. Preoții, pastorii și rabini de garnizoană depind din punct de vedere spiritual (!) de șefii religioși ai riturilor lor.

Art. 7. Preoții militari, asimilați gradului de locotenent, se recrutează în prezent, dintre licențiații și doctorii în teologie.

După o vechime de 3 ani, și în baza propunerilor șefilor respectivi clericali și militari, vor fi înaintați la gradul de căpitan asimilat.

Preoții de divizie și de corp de armată se recrutează dintre preoții de regimente, după normele ce se vor prescrie în regulamentul legii; pentru început ei vor fi recrutați dintre preoții cari au însoțit armata în timpul războiului, ținându-se seamă de notele lor calificative și de avizul episcopilor și mitropoliților respectivi.

Art. 8. Înaintarea preoților militari se va face la alegere și vechime, după propunerile șefilor ierarhici clericali și militari, conform avi-

□ □ Foiața „Unirii“. □ □

Pentru arta noastră bisericească.

de Augustin Popa.

Preoții muzelor nu o duc totdeauna bine cu slujitorii altarelor. Aceia uneori uită să-și spele (de botez nici vorba) și pieptene feții sufletesti, iar aceștia susțin, că murdăria nici într'un chip nu poate fi ideal de frumusețe. De aici mulți capătă impresia, că biserica și arta ar fi cam ca focul și apa; se au dragi ca sarea 'n ochi.

Adevărul e, că religia și arta, — până când și-au înțeles chemarea — au fost tovarășe nedespărțite. Oricare istorie a artelor învață, că începuturile operelor de artă sunt pre-tutindenea izvorâte din religie și că tot în creațiunile religioase și-a atins puterea artistică a omului culmea.

Și aceasta nu e întâmplător. E firesc să fie așa. Setea după adevăr și frumos sunt trăsături fundamentale ale sufletului, cari din firea lor tind tot mai sus, la mai mare desăvârșire. Omul vrea să pătrundă tot mai adânc în tainele naturii, vrea să se ridice peste ea, să o stăpânească, să arunce și el o fărâmă de creație nouă în marea de culoare, melodie și forme ale universului.

Religia deschide orizonturile infinitului pentru ochii lui mărginiți, dorniei de desfășurat.

Răspunde la întrebările capitale ale vieții, la cari mintea lui putea spune cel mult un ignoramus lugubru, îi arată Adevărul însuși. Idealul frumosului, Frumosul însuși, îl pune înaintea ochilor lui dornici de frumusețe. Îi deschide o lume nouă, în care lucrurile toate capătă forme și culori și melodii de strălucire fără seamăn. Înălțimi ametoitoare, depărtări imense, peste cari stăpânește Idealul. Sufletul își adună toate puterile să se ridice tot mai sus, tot mai aproape. — Iată cum religia dă artei avânt, îndemn, motive, subiecte și orizonturi nouă, adânci, sublime; fără îndoială culmile sufletului sunt înălțimile lui religioase. De aici țînesc cele mai limpezi izvoare ale frumosului.

La rândul ei și religia folosește arta spre scopurile sale. Au doar aceeaș cale de făcut: și ea vrea să-l ducă pe om acolo unde setea firească a sufletului îl silește: la Adevăr și Frumos. Va lua dar aceste mlađite cari cu forță elementară tind spre infinit, le va potența puterea de viață, le va nobilita, le va rafina și dematerializa tot mai mult. Le va arăta calea cea mai scurtă către țintă: binele moral. O nouă forță, care trebuie utilizată, ca să ajungem la Binele însuși. Și religia știe, că în Ideal toate aceste lucruri: Adevăr, Frumos, Bine sunt acelaș lucru. De aici e limpede pentru ea, că și în sufletul omenesc vor trebui dezvoltate și nutrite toate, ca să crească armonice. Și știe, că și în suflet, — dacă nu sunt acelaș lucru — sunt totuș așa de strâns legate, atât de înrudite,

încât se întregesc, se ajută, se condiționează una pe alta.

Binele moral are o frumusețe, o poezie în sine, de altă parte frumosul îmblânzește, înmoaie sufletul și-l face aplicat spre bine. Nu întârziar au contopit grecii într'un singur cuvânt binele și frumosul: kalokagathia.

Și dacă nu stă principiul filozofului grec, că virtutea e egală cu știința, rămâne totuș vecinic adevărată povestea lui Orfeu, a cărui harfă mișca stâncile și îmblânzea leii sălbatici.

Cât de minunat a înțeles și practicat acest lucru biserica catolică, cea apusană în primul rând! Istoria artelor e proprie o odă la adresa ei. Câtă bogăție de artă neîntrecută! Arhitectură, sculptură, pictură, artele mici textile în creațiunile religioase își probează puterile, aiei își ating culmea. De douăzeci de veacuri nu a odihnit un moment. Motive și forme noi izvoresc în continuu, și frumosul adevărat în nici una din formele lui nu este exilat.

O plimbare prin Viena îți învie istoria cu mai multă putere decât orice carte. Toată e presărată cu perle de artă de toate stilurile. Maestros stăpânește turnul ce se ridică îndrăsnit spre cer al domului gotic: S. Ștefan. În jurul lui se grupează celelalte monumente de stil baroc, rococo: Karlskirche, Michaelerkirche, Piaristenkirche, Universitätskirche șcl. până la cea mai nouă, în stil modern: fermecătoarea biserică din Steinhof. Intră în oricare și vei vedea, pe lângă o curățenie exemplară, cu ce

zului comitetului superior al armatei, din care va face parte și inspectorul clerului militar.

Art. 9. Toți preoții până la vârsta de 60 ani, în deplină stare de sănătate, vor forma cadrele de rezervă ale clerului militar și vor servi ca completarea efectivului necesar la mobilizare.

Art. 10. Clerul militar, din punct de vedere administrativ, este supus regulilor și îndatoririlor generale prevăzute de legi și regulamente pentru ofițeri.

Dispozițiile legii pozițiilor ofițerilor și a soldelor sunt aplicabile și clerului militar.

Art. 11. În caz de mobilizare numărul de preoți se completează cu preoți militari admiși în cadrul de rezervă.

Art. 12. Detalii asupra aplicării acestei legi se vor fixa prin regulamentul legii.

Membrii „Reuniunii de misiuni sfinte a preoților din arhidieceza gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș” se convoacă prin aceasta la

Adunarea generală

care se va ține la Blaj în 21 Iunie c. la orele 15.

Blaj, 1 Iunie 1921.

Dr. Izidor Marcu,
prezident.

Dr. Alexandru Rusu,
secretar.

Revistă bisericească.

O depeșă ne anunță, că M. S. Regele a primit în 27 Maiu c. pe Preasfințitul Dr. Iuliu Hossu episcopul Gherlei într-o audiență mai lungă, iar în 30 Maiu a fost primit de M. S. Regina și de A. S. prințul moștenitor Carol, la Cotroceni.

Asupra *sinodului al treilea diecesan din Oradea-mare* ținut în 12 Maiu c. putem da până acum următoarele amănunte. Deschiderea s'a făcut în catedrală prin o vorbire de un puternic florit românesc a vicarului capitulului Dr. Florian Stan, președintele sinodului, după care părintii sinodali au depus profesiunea credinței. Lucrările s'au împărțit la două comisii, una administrativă în frunte cu pâr. canonic Dr. Iacob Radu, prelat papal și a doua școlară, în frunte cu pâr. canonic Dr. George

Miculaș, inspectorul școlilor diecezane. Caracterul acestor două comisii ne arată natura chestiunilor discutate (administrativă bisericească și școlile confesionale). Deosebită importanță s'a mai dat apoi chestiunii concordatului, a cărei încheiere s'a cerut cu insistență, respingându-se cu indignare atacurile meschine îndreptate contra bisericii noastre.

Din hotărârile *sinodului eparhial al Lugojului* mai dăm, în lipsa unui raport amănunțit, următoarele: Sinodul socotește chestiunea școlilor confesionale de competența Conciliului provincial. Protestează însă împotriva încercărilor de statificare în numele hotărârilor dela 1 Dec. 1918 din Alb-Iulia și a art. 67 și 68 a tratatului dela Trianon. Cere ca învățătorii și revizorii școlari să fie strict îndrumați a absta în viitor dela agitațiuni contra bisericii. Tot de competența Conciliului provincial socotește a fi chestiunea uniformizării ritului și a unei noi ediții a cărților noastre liturgice, privitor la cari își arată părerea sale. Mai ridică și chestia unei codificări a dreptului nostru bisericesc și cere cu insistență editarea din nou a Bibliei dela Blaj.

Dela ministerul instrucțiunii a putut să se dea mai nou următorul răspuns la remonstrația Ordinariatului nostru, făcută în *causa catehizării elevilor noștri din București*: „Având în vedere, că între cele două confesiuni nu este nici o deosebire de rit (!) am socotit că pentru a nu îngreuna studiile elevilor, să nu revenim asupra dispozițiilor anterioare. Haneș, secretar general”. — Decisul acesta este o sfidare. D. ministru al cultelor ar trebui să instrueze pe colegul său dela instrucție, că nu ritul face deosebirea între singuraticile religii. În alte țări o atare chestiune nici nu se poate ivi. La noi se siluește conștiința elevilor pe motive de rit. Se vede, că domniile așteaptă să mergem și noi la Londra, — ca adventiștii!

Prefectul Făgărașului, d. Varlam a ținut să învrăjbească și mai mult *raporturile încordate dintre cele două biserici române din Făgăraș*, bruscând la serbarea din 10/23 Maiu pe reprezentantul bisericii noastre, vicarul

Comșa, într'un chip care nu poate rămânea fără urmări. — Asta înseamnă, să aducem la noi prefecti din vechiul regat, cari habar n'au de o altă tradiție a acestor ținuturi!

„Adevărul” din București denunță lumii *cazul unui adventist* (Gh. Pescaru), care pentru convingerea sa religioasă a fost chinuit de un sergent de poliție (Pătrunjel), atât de barbar, încât a înebunit de dureri. După o săptămână de arest la poliție fără hrană, și nepansat, a fost trecut la Mărcuța unde a murit a doua zi, în 15 Maiu. — Nu știm ce este adevărat din toate acestea, dar dacă lucrurile s'au petrecut așa, ne asociem și noi la protestul confratelui din București. Nu pe această cale este de a se combate poacătismul!

Delegații adunărilor naționale bisericești ortodoxe-române au început în 24 Maiu *lucrările „constituantei bisericești”*, sub prezidiul mitropolitul primat Miron Cristea. Se discută anteproiectul de unificare bisericească, pentru a se găsi un modus vivendi prin împăcarea deosebitelor vederi, cari s'au manifestat mai pe urmă într'un chip destul de supărător. Discuțiile e vorba să țină vre-o 2 săptămâni. Suntem curioși de rezultat și deosebit de fazele prin cari va mai trece bietul anteproiect până va ajunge proiect și, mai ales, lege definitivă.

Săptămâna politică.

Sesiunea parlamentară s'a prelungit de nou, și se speră pentru ultima dată, cu 30 zile, până în 28 Iunie c.

— Marți în 31 Maiu, Camera a votat o *nouă douăsprezecime bugetară*, pe luna Iunie. Opoziția n'a mai fost aplicată să voteze acest aranjament, așa că față de 115 voturi ale majorității au fost 54 contra.

— În 26 și 27 Maiu s'au întrunit la Cluj *comitetul executiv (de 15) și comitetul central (de 100) al partidului național român*. Fruntașii Ardealului întruniți în număr aproape complet, au hotărât să mențină organizația actuală de partid, fiind gata să colaboreze pe

mână largă e împrăștiat aici frumosul în toate formele lui, în statui, picturi, muzică, ornate. În tot locul nou și adânc. Nu obosește niciodată. Vei vedea, ce copilăroasă e teama anumitor secte, că arta în biserică distrage, împiedică adâncirea în sine a sufletului. Pare-că frumosul ar putea abate dela Frumos! E bine să te adâncești în tainele propriului suflet, dar nu ca să te înăduși acolo și să nu mai poți ieși, ci ca să-te avânci cu putere nouă în slavă, să ieși din tine și să-te înalți spre marginea doririlor, spre culmea nizuințelor. Și frumosul te ia pe aripile lui, te înalță. Omul nu-i paiangen, care să-și țese din sine numai lumea lui fragilă; vultur trebuie să fie, cu ochi deschiși să se avânce în soare.

Și de câteori văd bogățiile de artă cu care biserica apusului și-a crescut și își nobilizează și azi credincioșii, vrând nevrând mă gândesc la noi. Ce moștenire săracă ne-a lăsat biserica orientală! De sigur, are o frumuseță netăgăduită pictura orientală, cu sfântii ei transfigurați, maestosi. Dar era oare nevoie să se împietrească și șablonizeze gustul veacurilor dintâi pentru totdeauna? E cu cale să se sufocare pornirea firească de-a produce forme noi, potrivite gustului nou? Ori a lipsit această pornire însă? De sigur, trebuie *vieță religioasă* pentruca să se creeze artă religioasă; trebuiesc convingeri religioase, pentruca să se toarne suflet creștin în peatră și pânză!

Dar și în arta orientală cât de săraci

suntem noi, Români, în special. O comparație cu Apusul nu ar fi justă. Am fost prea năcăjiți, prea sfâșiati de nevoile zilei, decât să producem opere monumentale. Și suntem tineri, abia la începutul dezvoltării. Dar o comparație cu Apusul servește totuși de un memento pentru viitor. Las, că și în trecut se putea face ceva mai mult, dar va da Dumnezeu și pentru viitor nu vom mai putea avea scuze. Va trebui dar să ne punem pe lucru mai cu nădejde și în direcția aceasta.

Am putea începe chiar acum. Pătrunși de convingerea, că biserica este cea mai puternică forță civilizatoare, că ea în interesul scopului ce urmărește trebuie să cultive mintea și inima credincioșilor, va trebui să întocmim tot ce este și se întâmplă în biserică așa, ca să servească în măsură cât de mare dezvoltării intelectuale, morale și estetice a poporului. Este o lege, a ideodinamice. Ideile și impresiile odată suscepute își țes mai departe până lor în tainele sufletului, îmbogățindu-l, modificându-l și cercând fiecare să se valideze cât mai bine. Nu este prin urmare indiferent, dacă poporul intră într-o biserică strălucitoare de curățenie, ori într'una murdară. Simțul lui de curățenie sigur nu e așa de rafinat, să se revolte îndată când vede murdăria. Dar curățenia, conștient ori inconștient, îi dă o impresie plăcută și îi mărește simțul pentru curățenie. Iată dar primul lucru: curățenia. Dela potir și altar, stichar, până la pereți și padiment și până în clopotniță, turn și ograda bisericii.

Și apoi un pic de gust la împodobirea bisericii. Cât se greșește aici, Doamne sfinte! De multeori ai impresia, că ești într'un bazar, nu în biserică. Cununi și icoane în fel de fel de colori și mărimi, de-ți vine să fugi. Poporul le cumpără cu gând curat și află plăcere în marfa ieftină, dar strigătoare. Trebuie însă învățat să nu cumpere nimic fără preotul. Și decât să aducă fiecare câte o nimica toată, mai bine toți laolaltă un lucru frumos.

În schimb nu se folosesc îndeajuns la împodobirea bisericii florile, această podoabă a firii, atât de potrivită în biserică. Și dacă se folosesc nu se aranjază bine. Doamna preuteasă să-și adune puțin amintirile și să potrivească florile mai draguț. Nici la un caz însă flori de hârtie!

Și cum se îmbracă părintele, Maică Sfântă! Un colț al stiharului se târâe, unul e prins la brâu. Și felonul descheiat stă într'o dungă, ca șapca pe-o ureche. — Grijă la îmbrăcare! Și să nu se uite ghetetele: stau așa de rău ghetetele murdare la altar în ornate. Cunosc greutatea, dar cu nițică bunăvoință de cele mai multeori se poate ajuta. — Coloarea, materia și forma ornatelor încă lasă nespuse de mult de dorit. E o necesitate imperioasă redeschiderea urgentă și în stil mai mare a atelierului de ornate din Blaj. Și nime să nu mai cumpere zdrănce dela jidani!

Grijă multă în special la restaurarea bisericilor. Părerea unui pricepător cerută și

toată linia cu partidele democratice, cari au program similar și oferă garanții suficiente că sunt democratice din convingere. O moțiune mai lungă arată pe larg incapacitatea guvernului și cere schimbarea lui cât mai neîntârziată cu un guvern de concentrare a tuturor forțelor democratice ale țării. Dl. I. Maniu, prezidentul partidului, a fost însărcinat să prezinte M. S. Regelui un memoriu în acest sens.

— Fostul organ al partidului național din Arad „Românul“, care în timpul din urmă a ajuns organul personal al dlui Goldiș, și-a sistat apariția. Atâta pagubă!

— Pe urma audienței avute la M. S. Regele, Preasfințitul Iuliu al Gherlei a comunicat Agenției T. R., că satele câștigate prin rectificarea graniței ceho-slovace sunt toate satele românești din stânga Tisei. Dincolo ne-au mai rămas singur Biserica-Albă, și cele două Apșe (de jos și de mijloc), cari sunt de-a dreapta râului. Ele vor putea fi însă vizitate de fostul lor arhieru.

— La Cameră continuă discuția asupra reformei agrare și a proiectelor financiare. Aceste din urmă încep să fie combătute chiar și de membrii ai majorității, care nu prea poate ierta dlui Titulescu operațiile la care s'a încins.

— Senatul este mult mai spornic la lucru. Zilele acestea a dat gata legea școlară de organizare a administrației și controlului. Urmând așa, va trebui să iee, azi-măine, vacanță.

— Pe urma stăruințelor unanime ale parlamentarilor ardeleni și la strigătul disperat al întregii populații, guvernul a încuviințat în sfârșit *exportul vitelor*. Se pot exporta, fără permis deosebit, vaci peste 8 ani, iar boi peste 4 (grei) respective 6 (ușori) ani.

— *Chestia Silexiei* este încă tot nelămurită. Se vorbește mai nou de o autonomie pe 30 de ani, după care ar urma un nou plebiscit.

— Pe ziua de 31 Maiu Germania a plătit primul miliard de mărci în aur.

Cereți pretotindeni „Unirea“!

urmată necondiționat! De sigur spre scopul acesta ar trebui să fie unul în centru. Universitatea din Viena are un ram foarte dezvoltat și bine cercetat: istoria artelor. Intre ascultători sunt mulți preoți latini! Și „Oficiul de stat pentru îngrijirea monumentelor de artă“ are totdeauna în sinul său și preoți. Multă artă nu avem până acum, dar avem totuși. A o cunoaște și a o face cunoscută și altora nu e de loc lucru de prisos. O îndrumare sănătoasă a dezvoltării viitoare nu se poate fără cunoașterea adâncă a spiritului specific pe care trebuie să l aibă arta bisericască română. Și fără studii pregătitoare nu ne-o poate da nimeni. Un cleric, cu nițel simț pentru frumos, care ar lua în Viena doctoratul în istoria artelor cred, că ar face neprețuite servicii!

Și vom zidi biserici. Mâna de greco-catolici câți suntem am putea face mult. Să facem de ex. cauză comună din ridicarea unei biserici monumentale în București, Cluj!

Dar să trecem la alt ram al frumoșului. Nu vorbim de sculptură. Ideologia unor zeloși din veacurile apuse au exilat-o din biserica noastră, cu ce drept, nu discutăm aci. Stăruința cu care oamenii noștri aduc la biserică statuete, la tot cazul dovedește, că nici această artă nu jicnește spiritul de devoțiune.

Pictura. Insuși stilul bisericilor noastre ne silește să o întrebuițăm în măsură mai mare chiar decât latinii. Iconostasele noastre, ce ocazie minunată de școală etică! Ne trebuiesc

Știri mărunte.

In vederea sinodului arhidiecezan, pâr. canonic Dr. I. Bălan, rectorul seminarului teologic, roagă pe toți părinții sinodali, cari nu se încartecă la cunoscuți ori rudenii, ci doresc a fi găzduiți la seminar, să binevoiască a-l aviza din bună vreme.

Personale. Cu ziua de 1 Iunie pâr. Dr. Iuliu Florian, noul secretar mitropolitan, și-a luat postul în primire.

— Ven. Ordinariat de Gherla a făcut următoarele numiri: pâr. Ioan Marina de administrator la *Satslatina* (prot. Sighetului); pâr. Virgil Baciu de administrator local la *Șoimuș* (prot. Bistriței); pâr. Ștefan Dunca adm. local la *Botiza*; pâr. Vasile Pop de adm. local la *Ciacă* (prot. Surducului); pâr. Laurențiu Sima de paroh la *Jibou* (prot. Bredului); pâr. Ioan Nistor de administrator la *Chiuzaia* (prot. Baia Sprie).

Concurs. Ven. Ord. de Gherla publică concurs la parohia *Călinești* (prot. Coseului) cu termenul de 15 Iunie c.

Dela Academie. În ședința plenară din 25 Maiu c. prezidentul D. Onciul a cetit scrisoarea M. S. Regelui prin care *dăruiește Academiei suma de 10,000 lei*, spre a servi ca premiu pentru cea mai bună lucrare asupra vieții și faptelor lui Tudor Vladimirescu, precum și asupra stării culturale și sociale din timpul său.

— În aceeași zi s'a prezentat o delegație a Academiei la A. S. regală *principele Carol* pentru a-l încunoștința, că Academia l-a ales membru onorar al ei, în ședința din 17 Maiu. — oferindu-i și mai multe cărți, ca dar de nuntă.

— În prezența ministrului Italiei la București, d. Martin Franklin, Academia a comemorat *sescentenarul marelui italian Dante Alighieri*, autorul „Divinei Comedii“. A vorbit d. N. Iorga și d. prof. Ramiro Ortiz. De încheiere, ministrul Italiei care a adus Academiei un prețios volum festiv despre Dante și opera lui, a anunțat, în ovațiile nesfârșite ale asistenței, că Italia a dispus deschiderea tuturor școlilor românești din Istria.

Locale. Măine, Dumineca Orbului, va predica în catedrală pâr. canonic Dr. Izidor Marcu.

— Harnicul propagandist al României în America, d. prof. Vasile Stoica a ținut Vineri, 3 Iunie c., o interesantă și foarte instructivă conferință despre importanța și necesitatea propagandei românești în străinătate. »Reuniunea femeilor« a încasat taxele obișnuite la »seratele« sale și era mai bine fără aceasta. Atari conferințe de ocazie se ascultă pretutindeni fără de taxe. O cere aceasta spiritul propagandei și este în interesul tuturor.

— *Liceele din Blaj* vor încheia prelegerile în Sâmbăta Rusaliilor, iar în săptămâna de după Rusalii se vor ținea examenele obișnuite. Încheierea festivă a anului școlar se va face Duminecă în 26 Iunie c.

— În ziua de 1 Iunie a fost înmormântat meseriașul A. Gruia, mort pe neașteptate în urma unei înveninări contrase din prelucrarea unei piei de vită bolnavă de antrax.

— În 30 Maiu, a murit văduva Ana Iosif Vancea de Buteasa n. Grama, pe care o deplâng numeroase rudenii. A avut o înmormântare frumoasă.

MM. SS. Regele și Regina, însoțiți de primul ministru d. Averescu, au fost Sâmbăta trecută în Alba-Iulia, spre a se orienta asupra pregătirilor pentru încoronare. Lucrările de până acum n'au aflat aprobarea M. Sale Regina și astfel încoronarea se va face probabil într'un pavilion de ocazie, rămânând ca biserica monumentală a încoronării să se facă cu răgazul cuvenit și în proporțiile vrednice de un atare act — așa dupăcum ceream aceasta într'un număr trecut al acestui organ. Cu acest prilej, Soveranii au vizitat și orașul Zlatna, care i-a cinstit cu mai multe obiecte draguțe și prețioase luate de școala industrială, pe care au ținut să o vadă.

O război politică. »Monitorul Oficial« din 31 Maiu (Nr. 45) publică următoarea numire făcută cu datul de 14 Maiu c.: »Dl. G. Precup, fost profesor definitiv la liceul gr. catolic din Blaj și director al învățământului secundar din Ardeal, se numește profesor definitiv la catedra vacantă de l. latină și filosofie dela liceul de fete »Regina Maria« din Cluj pe ziua de 1 Aprilie 1921«. — Cel ce a numit pe toți profesorii și directorii școlilor noastre secundare din Ardeal se degraază deci, pentru o telegramă trimisă dlui N. Iorga, la o simplă catedră de liceu! Ne unificăm de-a binele!

pictori creștini! Sigur, aceștia nu se pot scoate din fabrică. Dar talente sunt! O viață religioasă mai intensivă în biserică va da și mai multe și în special va mări spiritul de jertfă materială pentru astfel de lucruri. Fără bani nu se pot picta nici icoane!

Foarte mult e de făcut pe terenul muzicii bisericesti. Aici bisericile slave ne sunt neasemanat superioare. Va fi, că poporul însuș are un simț muzical mai dezvoltat. Dar întrebarea e, dacă nu chiar biserica a contribuit mai mult la dezvoltarea lui. Simț muzical, slavă Domnului are și poporul nostru. Dar n'are școală. Și cea mai bună școală e biserica. De ce nu putem noi ajunge acolo, ca măcar la liturghie să cânte poporul întreg, așa cum cere spiritul liturghiei noastre și cum e la Ruteni de ex. unde — de altfel — și troparele sărbătorilor și alte cântări le cântă biserica întreagă, bărbați, femei și copii! Și credincioșii noștri au umblat la școală și ca copii au știut cânta întreagă liturghia! Să-și fi pierdut simțul pentru cântare mai târziu? Un preot bun trebuie să poată face ceva și în direcția aceasta, cel puțin cu generația mai tină. Cu stăruință va ajunge, nu peste mulți ani, de se va cânta în mai multe voci. — Las deschisă discuția, dacă nu s'ar putea introduce și la noi muzica instrumentală în scopul acesta; un armoniu cel puțin. Comoara de artă muzicală depusă în cântările noastre bisericesti e ca și necunoscută. Cum de nu se află un tiner cu talent

muzical și studii teologice, care să facă școală de muzică cu temei, să vină apoi să ne dea studii despre cântările noastre! Să se cristalizeze nițel caracterul specific al muzicii noastre bisericesti, să ne dea normele și directivele pentru unificarea și dezvoltarea mai departe. Un teren de muncă mai rodnic, folositor și care să răsplătească mai din belșug munca depusă, nu există azi la noi!

S'ar putea spune încă multe, foarte multe despre atențiunea ce va trebui să o dăm artei noastre bisericesti. Acestea nu s'au scris cu pretenția de-a fi descoperit America. Sunt lucruri vechi și cunoscute. Dar e bine să nu se uite. Și oricine ține vie ideea și agită pentru ea, face un lucru bun. Trebuie să ne pătrundem tot mai adânc de raportul strâns dintre religie și artă, să ne dăm seama de rolul educativ estetic ce-l are biserica și să ne silim a-l împlini. Vom face servicii neprețuite și neamului, și bisericii. Trebuie să le facem!

Viena, Maiu 1921.

Cetiți și răspândiți:

„Unirea“!